

AKUTTFASE

Trussel mot skolen

	TILTAK	ANSVARLIG	STØTTE	GJØREMÅL	HJELPEMIDLER
1	Oppretting av beredskapsgruppe	Skoleleder	Politi, veileder fra Utdanningsdirektoratet	Rolleavklaring, oppgavefordeling, trening	OPPRETTE BEREDSKAPSGRUPPE
2	Trussel oppdaget/mottatt	Ansatt som får kjennskap	Politi, skoleleder, beredskapsgruppe	Sikre liv, varsle om trussel	TRUSSEL OPPDAGET ELLER MOTTATT
3	Varsle politi	Skoleleder	Beredskapsgruppen, ansatt som mottar / oppdager trussel	Sikre liv, vurdere trussel	VARSLE POLITIET OM TRUSSEL
4	Vurdere trussel	Politi	Skoleleder, beredskapsgruppen	Vurdere realitet, vurdere alvor	VURDERE TRUSSEL
5	Sikre elever og ansatte, evakuere	Politi	Ansatte, skoleleder, beredskapsgruppen	Beskytte	SIKRE ELEVER OG ANSATTE
6	Samle elever og ansatte	Kontaktlærer	Politi, kriseteam	Skape trygghet, informere	SAMLE ELEVER OG ANSATTE VED TRUSSEL
7	Varsle elevers foresatte	Skoleleder	Beredskapsgruppen, politi, kriseteam	Informere, be dem komme til samlingssted	VARSLING AV FORESATTE VED TRUSSEL MOT SKOLEN SKJEMA FOR OPPMØTE AV FORESATTE
8	Håndtere media	Skoleleder	Beredskapsgruppen, politi, kriseteam	Rett informasjon, spille på lag	MEDIEHÅNDTERING VED TRUSSEL MOT SKOLEN SKOLENS INFORMASJONSROUTINER
9	Bruk av kriseteam	Skoleleder	Beredskapsgruppen, kontaktlærer	Støtte elever, støtte ansatte	BRUK AV KRISEHJELP VED TRUSSEL

INFORMERE
FORESATTE

RÅD TIL
FORESATTE VED
TRUSSEL MOT
SKOLEN

10	Samle foresatte	Skoleleder	Beredskapsgruppen, kriseteam	Informere, gi råd	
11	Foresatte i møte med elevene	Kontaktlærer	Kriseteam	Møte mellom elev og foresatt, møte reaksjoner	FORESATTE MØTER ELEVENE
12	Orienterer om utfallet av trusselen til elever, foresatte og ansatte	Skoleleder	Beredskapsgruppen, politi, kriseteam	Rett informasjon, forklare	ORIENTERING OM UTFALLET AV TRUSSELSITUASJONEN
13	Kollegastøtte og planlegging	Skoleleder	Kriseteam, politi	Bearbeide, planlegge	KOLLEGASTØTTE OG PLANLEGGING
14	Videre bearbeiding	Kontaktlærer	Kriseteam, BUP	Bearbeide reaksjoner, Henvi sning til andre instanser	VIDERE BEARBEIDELSE
15	Melding ved trussel mot skolen	Skoleleder		Melde: Skolehelestjeneste, NAV, forsikringsselskap	MELDEPLIKT VED TRUSSEL MOT SKOLEN

OPPRETTE BEREDSKAPSGRUPPE

ANSVAR

Overordnet ansvar:

Skoleeier har det overordnede ansvaret for at det blir etablert en kompetent beredskapsgruppe.

Utøvende ansvar:

Skoleleder har ansvar for å opprette en beredskapsgruppe som er sammensatt av kompetent personell.

FORMÅL

Sørge for at virksomheten har kompetent personell til å kartlegge risikosituasjoner, utarbeide beredskapsplaner, øve regelmessig, og ha avklarte ansvarsforhold og godt planverk til å håndtere krisesituasjoner.

GJØREMÅL

1 SETT DEG INN I KRAVENE TIL BEREDSKAPSGRUPPE

Kommunen har det overordnede ansvaret for å ivareta sikkerhet og trygghet for befolkningen. De har ansvar for i samarbeid med enhver skole å vurdere risiko (ROS-analyse) og sørge for beredskap. Se *sivilbeskyttelsesloven*.

Dette erstatter ikke, men komplementerer beredskapsplikten, som ligger til den enkelte skole som geografisk er plassert i kommunen. [Se opplæringslova §§ 9a–4 og 13–10 og Forskrift om miljørettet helsevern i barnehage og skole](#).

Det er fire grunnleggende prinsipper for planleggingen:

- Ansvarsprinsippet: Den personen som har ansvar i en normalsituasjon, har også ansvaret ved ekstraordinære hendelser.
- Likhetsprinsippet: Den organisasjonen som skal håndtere en ekstraordinær situasjon, skal være mest mulig lik den daglige organisasjonen.
- Nærhetsprinsippet: Den ekstraordinære situasjonen skal håndteres på et lavest mulig nivå.
- Samvirkeprinsippet: Beredskapsplanene skal lages i samarbeid med alle relevante etater i kommunen og lokalt.

2 VALG AV BEREDSKAPSGRUPPE

Beredskapsgruppen bør velges snarest og bør som et minimum bestå av:

- skoleleder
- nestleder som bør være en fra ledergruppen
- driftsleder eller vaktmester
- loggansvarlig og sekretær
- rådgiver med spesialkompetanse på psykososiale forhold

Lokale forhold avgjør beredskapsgruppens størrelse.

Ved større hendelser kan gruppen bistås med:

- representanter for eier som bindeledd til administrativt og politisk nivå for å ivareta eiers overordnende ansvar
- informasjonsmedarbeider fra eier som kan gi råd og praktisk bistand om krisekommunikasjon og mediehåndtering.

3

OPPGAVER FOR BEREDSKAPSGRUPPENS MEDLEMMER

Skoleleder/beredskapsleder:

- kartlegge egne sikkerhetssituasjoner fysisk og psykososialt, analysere og vurdere behov for sikkerhetstiltak i samarbeid med nødetatene
- sørge for at alle ansatte er sikkerhetsbevisste, har kunnskap om risikosituasjoner og opplæring i interne beredskapsplaner
- sørge for at skolen har tilgang på kompetent personell som følger opp bekymringer
- etablere rutiner for tverrfaglig samarbeid for forebyggende tiltak
- utarbeide beredskapsplaner i samarbeid med kommunen og nødetatene, med ansvarsfordeling
- overordnet ansvar for at politi og redningsetatene kontaktes i en ekstraordinær situasjon
- ha det overordnende ansvar for krisearbeidet
- innkalle og lede beredskapsgruppens arbeid fra oppgitt sted
- få oversikt over krisesituasjonen
- være talsperson utad i samarbeid med politi og helsevesen, med ansvar for hva som kommuniseres
- pressebrifing, eventuelt på åsted for hendelsen
- ansvar for informasjon til alle berørte (elever, ansatte og pårørende)
- kontakt med eier
- avgjøre behovet for pårørendesenter i samråd med politiet

Nestleder / leders stedfortreder:

- lede beredskapsgruppen når leder er fraværende
- skaffe oversikt over hvem som er berørt
- vurdere i samråd med eier og politi om etablering av støttetjenester for pårørende, og kunngjøre dette
- eventuelt etablere, bemanne og drifte et på forhånd definert pårørendesenter
- eventuelt kontakte kriseteam og PP-tjenesten

Driftsleder eller vaktmester:

- bistå politi og redningstjeneste i bygningsmessige utfordringer
- sørge for skadeberegning på bygning og materiell
- sørge for sikkerhet på skadested av bygningsmessig og materiellmessig art
- følge opp skadested og organisere etterarbeid

Loggansvarlig og sekretær:

- telefonsentral på prioritert linje
- loggføre alle hendelser fortløpende
- utføre varslingsoppgaver overfor pårørende

Rådgiver med spesialkompetanse på psykososiale forhold:

- se til at alle involverte er ivaretatt
- koordinere oppfølging av involverte

4 BEREDSKAPSGRUPPENS RISIKOVURDERING

- fortløpende kartlegge risikosituasjoner fysisk og psykososialt
- minimum en gang årlig ha en grundig gjennom av risikovurderingen
- vurdere fortløpende behov for sikkerhetstiltak
- samarbeide med nødetatene og sørge for at alle ansatte er sikkerhetsbevisste

5 TRENING AV BEREDSKAPSGRUPPEN

Beredskapsgruppen bør:

- årlig gjennomgå skolens beredskapsopplegg med tanke på oppgavefordeling
- minimum årlig gjennomføre skrivebordsøvelse med alle ansatte

ANDRE HJELPEMIDLER

Utdanningsdirektoratet: [Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner veiledning i beredskapsplanlegging](#), 2013.

Utdanningsdirektoratet: [Eksempel på beredskapsplan for barnehager og utdanningsinstitusjoner](#), 2013.

Utdanningsdirektoratet: [Sjekkliste for beredskapsgruppe](#), 2013.

TRUSSEL OPPDAGET ELLER MOTTATT

Trusselen vil være en tilsiktet hendelse der våpen eller annen form for vold brukes eller trues med å tas i bruk.

Trussel mot skolens elever og ansatte kan komme både innenfra og utenfra skolen. Den kan være rettet mot enkeltpersoner eller hele skolen.

ANSVARLIG

- Alle ansatte ved skolen skal være sikkerhetsbevisste, ha kunnskap om risikosituasjoner og ha fått opplæring i interne sikkerhetsprosedyrer. Alle ansatte som får kunnskap eller mistanke om en trussel mot skolen, har et selvstendig ansvar for å varsle skolens ledelse om trusselen og eventuelt sikre liv.
- Skoleleder, som beredskapsleder, har et overordnet ansvar for at alle ansatte er sikkerhetsbevisste og vet hva de skal gjøre etter skolens beredskapsplaner.
- Politiet har ansvar for å vurdere straffbare handlinger og håndtere disse.
- Skolens leder har ansvar for eventuelt å varsle alle ansatte og elever ved skolen.

FORMÅL

- Sikre liv og helse.
- Varsle om trusselen.
- Om tilrådelig hindre trusselen.

GJØREMÅL

1 VURDERE

- Enhver trussel bør i utgangspunktet bli tatt på alvor, inntil det motsatte eventuelt er bevist.
- Politiet skal varsles, og sammen med beredskapsgruppa vurdere hvor reell trusselen er. Det er ikke den enkelte ansattes vurdering. Se hjelpemiddel 4: [Vurdere trussel](#).

2 VARSLE LEDELSEN

Skolens ledelse skal umiddelbart varsles om trusselen:

- Hva er oppfattet eller mottatt som trussel?
- Hvordan er trusselen oppstått/mottatt?
- Hvilke tiltak er satt i verk?

Dersom trusselen er en kriminell handling med fare for liv og helse, skal politiet varsles. Se hjelpemiddel 3:

[Varsle politi om trussel](#)

3 VARSLING PÅ SKOLEN

Skolens ledelse, i samråd med politiet, avgjør hvordan og når skolens ansatte og elever skal varsles.

Det er en fordel å kunne varsle stille, på mobil eller kodet melding via varslingsanlegg.

- En stille varsling vil ikke føre til panikk.
- En stille varsling vil ikke varsle den som utgjør trusselen.

Skolens ledelse må sikre at alle er blitt varslet ved at det bes om tilbakemelding.

Se hjelpemiddel 5: [Sikre elever og ansatte](#)

4

SIKRE LIV

Den som får kunnskap om eller mottar en trussel mot skolen, skal vurdere den umiddelbare faren for liv eller helse til elever og ansatte.

Viktige momenter:

- Må skolen evakueres?
- Må ansatte og elever vernes mot trussel utenfra?

Se hjelpemiddel 5: [Sikre elever og ansatte](#)

ANDRE HJELPEMIDLER

Utdanningsdirektoratet: *Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner – veiledning i beredskapsplanlegging*, 2013.

ANSVARLIG

- Ansatte som får kunnskap eller mistanke om trussel som kan bety umiddelbar fare for liv og helse for en eller flere ved skolen, har selvstendig ansvar for å varsle politi før skolens ledelse varsles.
- Skoleleder, som skolens beredskapsleder, har et overordnet ansvar for å varsle politiet om trusselen. Skoleleder må ved mottak av trusselmelding avklare om politiet er varslet.

FORMÅL

- Å gi beskyttelse for elever og ansatte.
- Vurdere og avklare trusselen.
- Identifisere og ansvarliggjøre opphavet til trusselen.

GJØREMÅL

1 VARSLE POLITI

Den som mottar trussel som kan bety fare for liv eller helse, må ringe 112. I andre tilfeller varsles skolens leder. Om det i trusselen blir advart mot å kontakte politiet, skal ikke dette hindre varsling. Oppgi følgende til politiet:

- eget navn
- skolens adresse
- trusselens innhold
- hvor trusselen kommer fra
- hva som er gjort
- hvor elever og ansatte befinner seg

2 SIKRE LIV

Følg politiets råd for å sikre elever og ansatte inntil politiet er på stedet. Hold kontakt med politiet.

3 VURDERE

Gi alle observasjoner og opplysninger til politiet. Overlat vurderinger rundt trusselen til dem. Politiet skal være de som erklærer trusselen for å være over, og kan ha andre opplysninger enn skolen har.

4 ETTERFORSKE

Overlat etterforskningen til politiet.

Gi politiet alle opplysninger som du tenker kan ha relevans for trusselen. Overlat til politiet å vurdere informasjonen.

ANDRE HJELPEMIDLER

Utdanningsdirektoratet: *Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner – veiledning i beredskapsplanlegging*, 2013.

ANSVARLIG

- Politiet har kompetanse og myndighet til å vurdere om situasjoner eller personer utgjør en trussel mot skolen. Politiet er de som har myndighet til å gripe inn mot trusselen hvis denne krever anvendelse av makt.
- Skoleleder har som beredskapsleder et overordnet ansvar for å varsle politiet ved enhver trussel mot skolen.
- Skoleleder kaller sammen skolens beredskapsgruppe.

FORMÅL

- Vurdere og avklare trusselen.
- Forhindre trusselen.
- Identifisere og stille opphavet til trusselen til ansvar.

GJØREMÅL

1 FÅ OPPLYSNINGER

Politiet er avhengig av flest mulig opplysninger for å kunne vurdere trusselen.

- Hvordan trusselen er kommet fram.
- Hvem som eventuelt står bak.
- Hva som kan være bakgrunn og motiv.

2 UNDERSØKE OG OBSERVERE

Overlat til politiet å undersøke opplysninger, gjenstander eller personer som blir vurdert som truende.

Ved egne undersøkelser kan trusselen øke og bevis ødelegges.

3 HANDLE

- Overlat til politiet å sette i verk tiltak.
- Gjør ikke noe på eget initiativ når politiet er kontaktet.
- Følg politiets råd.

ANDRE HJELPEMIDLER

Utdanningsdirektoratet: *Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner – veiledning i beredskapsplanlegging*, 2013.

ANSVARLIG

- En ansatt som oppdager trussel med fare for liv og helse, skal søke å sikre andres liv og helse på slik måte at ikke trusselen økes.
- Skoleleder har overordnet ansvar for elever og ansattes trygghet og sikkerhet ved skolen.
- Politiet har kompetanse til å vurdere trussel og sikkerhet. De kan sikre trygg evakuering.

FORMÅL

- Sikre liv og helse.
- Forhindre trussel.

GJØREMÅL

1 VARSLING AV ELEVER OG ANSATTE

Skolens ledelse skal sikre at alle elever og ansatte varsles. Dette bør helst skje på en stille måte for ikke å spre panikk eller varsle den som står bak trusselen. Det kan skje på mobil eller med kodet melding på varslingsanlegg.

2 BEHOLDE RO OG ORDEN

- Spre ikke panikk.
- Opptre med ro.
- Ta kontroll.
- Snakk beroligende.

3 VURDERE TRYGGESTE STED

Vurder hvor trusselen kan ramme, og hvor det er tryggest å oppholde seg.

Ved trussel utenfra:

- Hold alle borte fra vinduer og dører.
- Hold dører lukket og låst.
- Ligg på gulvet med hodet lavt.

4 EVAKUERING

- Gjør deg kjent med skolens evakueringsplaner ved trussel.
- Om mulig vent på politi eller følg beredskapsgruppens anbefalinger.
- Vurder tryggeste evakueringsvei.
- Samlingsplass skal være avtalt på forhånd. Vanligvis vil ikke samlingsplass ved brann kunne benyttes.

- Samle elevene og be dem følge deg ut. Følg om mulig politiets anvisning.
- Gå rolig ut.
- Hold elevene samlet på samlingsplassen.
- Foreta opptelling på samlingsplassen.

ANDRE HJELPEMIDLER

Utdanningsdirektoratet: *Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner – veiledning i beredskapsplanlegging*, 2013.

ANSVARLIG

- Kontaktlærer/timelærer har ansvar for å samle sin klasse på avtalt sted.
- Skoleleder har et overordnet ansvar for å få oversikt over at alle elever og ansatte er på et trygt sted.
- Politiet, som har kompetanse til å vurdere trussel og sikkerhet. De kan sikre trygg evakuering og trygt oppholdssted.

FORMÅL

- Skape trygghet i situasjonen.
- Informere om situasjonen.
- Gi rom for elevenes reaksjoner.

GJØREMÅL

1 FÅ KONTROLL

Kontaktlærere/timelærere foretar optelling og avklarer hvor elevene i respektive klasser befinner seg. Bruk klasselister.

2 ROE NED OG TRØSTE

- Når elever viser følelser, så gi uttrykk for at det er legitimt.
- Organiser elever som har nært forhold til hverandre parvis. Oppfordre dem til å være til støtte for hverandre.
- Vis selv nærhet: forsiktig berøring og trøst til de som trenger det mest.

3 INFORMERE OM NÅVÆRENDE SITUASJON

- Når situasjonen har roet seg, gi saklig informasjon som er frigitt av skoleleder og politi.
- Fortell at elevene er trygge på stedet, og at politiet beskytter dem.
- La elevene få stille spørsmål.
- Ikke spekulere, men fortell fakta. Ikke gi unødvendig vonde opplysninger.
- Fortell at elevene skal få vite mer når dere vet.

4 FORTELL HVA SOM VIL SKJE

- Foresatte vil bli kontaktet og komme til samlingsstedet.
- Elevene skal bli på samlingsstedet til situasjonen er mer avklart.
- Elevene skal snakke sammen om det de har opplevd.
- De som trenger det, vil få noen å snakke med.
- Elevene vil få mer informasjon.

KONTAKT UTAD

- Oppfordre elevene til å avgrense kontakten utad til situasjonen er avklart.
- Mobiltelefon bør kun brukes til kontakt med foresatte.
- Instruer elevene i hva de kan fortelle om situasjonen.

ANDRE HJELPEMIDLER

Utdanningsdirektoratet: [Eksempel på beredskapsplan for barnehager og utdanningsinstitusjoner](#).

VARSLING AV FORESATTE VED TRUSSEL MOT SKOLEN

[ÅPNE PDF FOR UTSKRIFT >](#)

ANSVARLIG

Skoleleder er ansvarlig for varsling av elevers foresatte ved alvorlig trussel mot skolen.

Skolens administrasjon kan brukes til oppgaven.

FORMÅL

- informere foresatte om hva som har skjedd
- informere foresatte om hvordan de skal forholde seg:
 - Foresatte må ikke komme til skolen, da det kan sette livet til dere barn i fare.
 - Foresatte må ikke ringe til skolen.
 - Foresatte skal møte på kommunalt pårørendesenter.
 - Foresatte må ikke ringe sine barn.
- gi foresatte nødvendig informasjon på kommunalt pårørendesenter (se tiltak 10)

GJØREMÅL

1 SENDE SMS-VARSLING TIL PÅRØRENDE

- Fortrinnsvis må varsling sendes på SMS fra skolen eller fra den som har fått det i oppgave.
- Skolen bør ha foresattes kontaktinformasjon forhåndslagret.
- Samtidig bør det legges ut beskjed på skolens hjemmesider.
- Alternativt kan det ringes til pårørende, men dette er tidkrevende.

Det er viktig at varslingen av pårørende er en prioritert oppgave for å forhindre at pårørende kommer til skolen, og for å sikre at de får riktig informasjon på kommunens pårørendesenter.

SMS-varslingen kan klargjøres på forhånd, og kan ha følgende innhold:

«Det har oppstått en trusselsituasjon ved (navn) skole.

Politiet er varslet, og er opptatt av å ivareta elevene og løse trusselsituasjonen.

Pårørende bes om å møte på kommunens pårørendesenter, som er (navn på sted).

*Pårørende bes om **ikke** å komme til skolen eller ringe skolen.*

*Pårørende bør **ikke** ringe elevene, da dette kan sette deres liv i fare.*

Ytterligere informasjon gis ved kommunens pårørendesenter.»

2

KLARGJØRE PÅRØRENDESENTER

- Ring til kontaktperson hos kommunen, og gi beskjed om å aktivere pårørendesenter.
- Kommunens kriseteam tar seg av driften av pårørendesenteret.
- Det bør opprettes adgangskontroll for å skjerme pårørende.

3

FØRE OPPMØTELISTE

Oppmøteliste føres ut fra klassevise elevlister:

- navn på eleven
- navn på foresatte
- tidspunkt for oppmøte på pårørendesenter
- tidspunkt for kontakt med elev
- avklaring av status

Oppmøteliste finnes i Hjelpemiddel 7b

SKJEMA FOR OPPMØTE AV FORESATTE

[ÅPNE SKJEMA I PDF-FORMAT FOR UTSKRIFT >](#)

Dette skjemaet lastes ned på datamaskinen for utskrift, og kan deretter fylles ut for hånd.

MEDIEHÅNDTERING VED TRUSSEL MOT SKOLEN

Når det er en alvorlig trussel mot skolen, vil media snart vise stor interesse. Medias opptreden kan bli påvirket av måten de blir møtt på, og det er viktig å spille på lag med dem. Hvordan media dekker begivenheten, vil også være med på å prege de som er involvert i situasjonen.

ANSVARLIG

Skoleleder er ansvarlig for all kontakt med media om trussel tilknyttet skolen.

- Skolens leder skal uttale seg om skolens planverk og hva som konkret gjøres for å ta vare på elever og ansatte i situasjonen.
- Spørsmål om trusselsituasjon, årsaksforhold og hendelsesforløp henvises til politiet.
- Personopplysninger om enkeltelever eller ansatte kan bare gis etter tillatelse fra dem det gjelder eller foresatte/familie.
- Skolens ledelse bør beskytte elever og ansatte i en situasjon med store påkjenninger.

FORMÅL

- Hindre spekulasjoner og rykter gjennom media.
- Legge til rette for god og forsvarlig mediedekning.
- Beskytte elever, foresatte og ansatte.

GJØREMÅL

1 FORHÅNDSKUNNSKAP

For å møte media på en god og trygg måte, trengs det på forhånd:

- Plan for håndtering media. *Se Hjelpemiddel 8b.*
- Kunnskap om medias arbeidsmåter, med svært korte frister.
- Kunnskap om gjennomføring av pressekonferanse og utarbeidelse av pressemelding.

2 KONTAKT MED MEDIA

Mediekontakten vil kreve store ressurser i en innledende fase:

- Sett av nok ressurser og tilstrekkelig med telefonlinjer.
- Oppdater skolens nettsider fortløpende. Kommunens nettsider bør også vurderes å tas i bruk dersom krisen er stor.

3 BESKYTTE ELEVENE

Skolen bør uttale seg på en måte som verner om enkeltpersoner.

Skolen skal beskytte mindreårige elevene fra media. Elever skal ikke avbildes eller intervjues på skolen.

Elevens eksponering i media i en krisesituasjon må være foreldrenes ansvar.

Eldre elever kan uttale seg til media, men skolen bør be dem om å tenke over hvordan det som eventuelt formidles blir å leve med i ettertid.

4 **MEDIESTRATEGI**

- Tenk gjennom budskap som skal formidles på kort og lang sikt.
 - I en tidlig fase kjøp deg tid: Bekreft at det har vært en hendelse ved skolen. Skolen har en kriseplan som er iverksatt. Denne går ut på å ivareta elever og ansatte på best mulig måte. Elevenes foresatte blir varslet, og opplys eventuelt om pårørendesenter.
 - I fortsettelsen vær proaktiv og hold mediene løpende orientert.
- Bruk eventuelt pressekonferanse med politi andre hjelpeinstanser til stede.
- Vær mest mulig åpen og troverdig.
- Skal man intervjues på radio og TV, er det lurt å be om å få spørsmålene på forhånd, og avklare muligheten for nye opptak.

5 **NOEN ENKLE RÅD**

- Si alltid sannheten, men husk at det ikke alltid er mulig å si hele sannheten.
- Dersom man ikke kan uttale seg, kan man be om forståelse for at man må komme tilbake til dette senere, av hensyn til de involverte og situasjonen på det nåværende tidspunkt.
- Det er viktig å kunne fortelle at skolen gjør noe, tar situasjonen på alvor, og arbeider etter en plan med de nødvendige ressurser.

6 **KONTROLLER**

- Be om å få opplept det du blir sitert på.
- Før logg på hva du har sagt, og til hvem.

ANDRE HJELPEMIDLER

Olsen, Odd Einar / Mathiesen, Espen Reiss / Boyesen, Marit: *Media og krisehåndtering – en bok om samspillet mellom journalister og krisehåndterere*, Høyskoleforlaget 2007.

Raundalen, Magne / Schultz, Jon-Håkon: *Krisepedagogikk*(side 205), Universitetsforlaget 2006.

ANSVAR

- Skoleleder er ansvarlig for innholdet i den informasjonen som skal gis om elever, ansatte og forhold som angår skolen, både på og utenfor skolen.
- Skoleleder oppnevner en stedfortreder i sitt fravær.
- Skoleleder har ansvar for at all informasjon som skal ut til elever og ansatte blir bekreftet og klarert med de som kan frigi informasjon.
- Når eleven er over 12 år skal det vektlegges hva eleven mener, og eleven skal få uttale seg før informasjon blir gitt.
- Foresatte skal godkjenne og frigi informasjon om elever som er under 16 år. Dersom eleven er over 16 år må eleven etter Pasientrettighetsloven gi samtykke til at det blir gitt informasjon om helsespørsmål.
- Når politiet etterforsker en sak, må opplysninger som kan berøre etterforskningen klareres med politiet.

FORMÅL

Rett informasjon skal:

- være en del av omsorgen for de som er direkte rammet av alvorlige hendelser
- være til hjelp for de som står rundt de rammede, slik at de klarer å forholde seg til det som har skjedd på en best mulig måte
- hindre at det oppstår usanne rykter som kan virke belastende, ved å informere raskest mulig, med rett og tilstrekkelig innhold
- møte media sitt informasjonsbehov på en konstruktiv og god måte

GJØREMÅL

1 INFORMASJON TIL SKOLELEDER

Skoleleder skal snarest mulig informeres av ansatte når de får kunnskap om at elever eller deres nærmeste er rammet av alvorlige hendelser, eller andre forhold som angår skolen.

Skoleleder tar ansvar for å få bekreftet alvorlige hendelser, eventuelt via andre når de rammede ikke kan kontaktes direkte.

2 INFORMASJON TIL RAMMET ELEVS HJEM

Ved alvorlige hendelser i tilknytning til skolens virksomhet skal skoleleder varsle hjemmet til den rammede eleven umiddelbart. Dødsbudskap skal primært gis ansikt til ansikt av fagperson, for eksempel prest.

3 INFORMASJON TIL ANSATTE

Skoleleder informerer ansatte og klargjør hvilken informasjon som kan gis til elevene. Skoleleder klargjør hvilken støtte ansatte trenger for å gi vanskelige budskap til elevene.

4 INFORMASJON TIL ELEVENE

Informasjon kan gis til elevene både enkeltvis, gruppevis, klassevis eller til hele skolen. Valg av informasjonsmåte er avhengig av hvor mange som er berørt, og alvoret i situasjonen.

Alvorlige budskap som berører sterkt, skal gis i mindre grupper.

Informasjon til enkeltelever, grupper og klasser kan delegeres til ansatte. Det er en fordel at den ansatte har nære relasjoner til elevene. Kontaktlærer vil ofte være den naturlige.

Ved situasjoner som vil medføre sterke reaksjoner, bør krisehjelp være til støtte.

Elever bør instrueres om hvilken informasjon de kan bringe videre om det som har skjedd.

5 INFORMASJON TIL MEDELEVERS FORESATTE

Skolene kan informere foresatte på ulike måter:

- Telefoninformasjon til foresatte: Informere foresatte gjennom telefon for at de skal komme på skolen for å få informasjon og eventuelt hente barna sine hjem. Dette er særlig aktuelt når elever har nære relasjoner til den rammede, er sårbare og/eller små.
- Informasjonsskriv til foresatte: Det kan sendes informasjonsbrev med elevene hjem. Dette kan skje i kombinasjon med telefoninformasjon til spesielt utsatte elever.
- Informasjonsmøte: Foresatte kan bli kalt inn til foreldremøte. Dette kan skje for enkelte klasser eller for hele skolen. Nærhet til den rammede og omfanget av reaksjoner vil ha betydning.

6 MEDIEHÅNTERING

Skolen må spille på lag med media. Medias opptreden kan bli påvirket av måten de blir møtt på.

Medias oppgave i vårt demokratiske samfunn er å formidle hva skolen gjør, og stille kritiske spørsmål for å forsikre seg og samfunnet om at en situasjon blir rett håndtert. Media kan i utgangspunktet henvende seg til hvem de skulle ønske. Skolen skal imidlertid skjerme elevene når de er på skolen.

- Ved å invitere til pressekonferanse, vil skoleleder kunne "kjøpe" seg litt tid.
- Arranger pressekonferansen sammen med flere som er involvert fra skole og hjelpeapparat.
- Skolen skal alltid si sannheten, men det er ikke alltid mulig å si **hele** sannheten. Dersom man ikke kan uttale seg, kan man be om forståelse for at dette må en komme tilbake til senere, av hensyn til de involverte og situasjonen på det nåværende tidspunkt.
- Skolen bør kunne vise til at de gjør noe, tar situasjonen på alvor, og arbeider etter en plan med de nødvendige ressurser.
- Skal man bli intervjuet på radio og TV, er det lurt å be om å få spørsmålene på forhånd, og avklare muligheten for nye opptak.
- Man bør be om å få opplest det man blir referert på.
- Det bør føres logg på hva man har sagt: når og til hvem.
- Pårørende bør forberedes på uttalelser som blir gitt til media.

Krisehjelp bør straks kontaktes når hele skolen utsettes for en trussel.

ANSVARLIG

- Skoleleder er ansvarlig for å tilkalle krisehjelp ved trussel mot skolen.
- Skoleleder har ansvaret for å håndtere trusselen og bruker krisehjelpen som en støtte.
- Den som har ansvaret i en normalsituasjon, har også ansvaret i ekstraordinær situasjon.

FORMÅL

- Krisehjelpen kan støtte skolen i bearbeidelsen av reaksjoner på traumatiske hendelser.
- Krisehjelpen skal fange opp dem som trenger ekstra hjelp og videre oppfølging.
- Krisehjelpen skal gi råd til foresatte og ansatte i håndtering av elever.

GJØREMÅL

1 KOMMUNALT KRISETEAM

Et kommunalt kriseteam skal ha psykososial oppfølging av mennesker som blir rammet av kriser og katastrofer. Teamet skal være en ressursgruppe som skal kunne bistå skolen når en krisesituasjon oppstår.

For små kommuner kan det være hensiktsmessig å gå sammen med nabokommuner for å danne psykososiale kriseteam.

2 INNKALLING

Ved trussel som rammer hele skolen, bør kriseteamet kontaktes. Det er skoleleders ansvar å anmode kriseteamet om hjelp. Dette kan imidlertid overlates til skoleeier, for å frigjøre skolens leder.

Leder av kriseteamet vurderer anmodningen om hjelp, og setter i gang innkalling av teamets medlemmer.

3 VANLIG SAMMENSETNING AV KRISETEAMET

- kommunelege
- politi/lensmann
- prest/diakon
- psykiatrisk sykepleier / hjemmesykepleie
- psykolog/psykiater
- helsesøster
- sosionom
- barnevern/PP-tjeneste
- representant fra skoleverket

4 FORSLAG TIL MANDAT

Kriseteamet er rektors faglige rådgiver i spørsmål om psykiske reaksjoner og helse.

Teamet delegeres ansvar for å:

- kartlegge elevenes situasjon: Har de trygge voksne rundt seg?
- kartlegge de påkjenninger elevene har vært utsatt for
- kartlegge hvem som trenger oppfølging og kontrollere at tiltak blir iverksatt
- gi råd til skole og foreldre om hvordan de skal forholde seg til barna

Medisinsk ansvarlig i teamet har et selvstendig ansvar som gjelder liv og helse.

Teamet er underlagt taushetsplikt og har ingen rapporteringsplikt til rektor om enkeltpersoner.

5 OPPGAVER

- Teamet gir skoleleder, ansatte og foresatte råd i håndtering av reaksjoner etter trussel mot skolen.
- Teamet er tilgjengelig for samtaler med eldre elever, foresatte og ansatte.
- Teamet vurderer elevens, ansattes og foresattes psykiske reaksjoner og helse med tanke på videre oppfølging og eventuell behandling.
- Teamet gir råd for videre håndtering i skolens regi.
- Teamet kan være til stede i den videre oppfølgingen.

6 SKOLEHELSETJENESTEN

Skolehelsetjeneste skal ha melding når elever blir utsatt for traumatiske opplevelser.

Skolehelsetjenesten er pålagt å ha oversikt over barn og unges helsetilstand, og over faktorer som kan påvirke deres helse. Tjenesten skal foreslå helsefremmende og forebyggende tiltak, og medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre offentlige organer ([helse- og omsorgstjenesteloven §3-2](#)).

7 PP-TJENESTEN

PP-tjenesten vil være en ressurs for elever som de allerede har kontakte med. De vil også være en aktuell instans for videre bearbeiding.

ANDRE HJELPEMIDLER

Helsedirektoratet: *Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer*, Publikasjonsnummer IS-1810, Oslo 2011.

Dyregrov, Atle / Raundalen, Magne: *Sorg og omsorg i skolen* (s. 136–137).

Når foresatte blir kontaktet og bedt om å komme til samlingssted for foresatte.

ANSVAR

- Skoleleder er ansvarlig for all informasjon som skal gis til foresatte om elever.
- Oppdatering og vurdering av situasjonen må gis i samråd med politiet.
- Kvalifisert personell bør brukes til å formidle budskap om savnede eller omkomne elever.
- Skoleleder kan få støtte fra kriseteam for å gi råd til foresatte om håndtering av barns reaksjoner.

FORMÅL

- Gi informasjon til foresatte om trusselsituasjonen og status for deres barn.
- Orienterer om hva som er gjort og hva som vil bli gjort.
- Hjelp foresatte til å håndtere usikkerhet.
- Gi foresatte mulighet til å reagere før de møter barna.
- Forberede foresatte på å møte barna.
- Gi råd om håndtering av barnas reaksjoner.

GJØREMÅL

1 REGISTRERE OG SAMLE FORESATTE

- Bruk varslingsliste 7b for å registrere hvilke foresatte som møter.
- Samle foresatte i ulike grupper:
 - de som har barn som er alvorlig skadet, savnet eller omkommet
 - de som får møte barna sine

2 ORIENTERING TIL DE SOM IKKE FÅR MØTE BARNAS SINE

Foresatte til barn som er omkommet

Dødsbudskapet bør gis ansikt til ansikt. Dersom prest er tilgjengelig, bør han/hun utføre denne oppgaven. Eventuelt kan lege på stedet gjøre det.

Gi foresatte tid til mental forberedelse. Det kan gjøres ved å fortelle – i flere etapper – om hendelsen som til slutt endte med døden. Ved å gi mottakeren korte tenkepauser mellom episodene, vil budskapet få tid til å synke inn.

Forslag til progresjon:

- (NN) ble alvorlig skadet.
- (NN) har fått all den hjelp som var mulig å gi.
- Ingen kunne hjelpe (NN).

- (NN) er død.

Informasjonen må inneholde flest mulig fakta. Gi foresatte mulighet til å spørre, men gi kun helt sikre svar:

- Opplys hva som skjer med den døde, og om muligheten til å få se den døde.
- Avklar om det er andre som må varsles, og hjelp eventuelt til med dette.
- Hjelp foresatte til å komme i kontakt med støttepersoner/hjelpeapparat.

Foresatte til barn med uavklart situasjon

- Kriseteam/politi forteller om hendelsesforløpet fra situasjonen oppstod til nå.
- Det blir fortalt hva som er gjort og hva utfallet er så langt.
- Hver enkelt foresatt vil få individuell oppfølging og hjelp.
- Foresatte som får vonde budskap må skjermes.

Foresatte til barn som er alvorlig skadet

- Fortell om skadesituasjonen.
- Fortell hvor barnet er, og om behandlingssituasjonen.
- Tilby foresatte hjelp til å komme til barnet.

Foresatte til barn som er savnet

- Fortell om trusselsituasjonen og politiets arbeid.
- Fortell om hvor man tror barnet oppholder seg og hvem barnet er sammen med.
- Fortell om hva som vil bli gjort for å bringe barnet i sikkerhet.
- Si at foresatte fortløpende vil bli oppdatert.
- Vær sammen med foresatte.

3

ORIENTERING TIL DE SOM FÅR MØTE BARNNA SINE

- Skoleleder forteller at alle som er samlet her snart vil få møte sine barn. De er fysisk uskadet.
- Skoleleder/politi forteller om hendelsesforløpet fra situasjonen oppstod til nå.
- Det blir fortalt hva som er gjort og hva utfallet er så langt.

Orientering om elevers inntrykk og reaksjoner

- Skoleleder forteller hva elevene har opplevd og hva de har fått vite om situasjonen.
- Det blir orientert om hvordan elevene har reagert.
- De enkelte foresatte vil få orientering om sine respektive barn i møte med kontaktlærer.

Orientering om hva som vil skje

- Foresatte vil få møte barna klassevis.
- Det vil bli brukt tid til å snakke sammen klassevis.
- Skoledagen blir avsluttet etter samling klassevis.
- Kriseteam og ansatte vil bli på samlingsstedet og tilby hjelp der.
- Neste dag vil det bli samling på skolen / alternativt sted som foresatte er velkommen til å ta del på. Oppgi tid og sted for samlingen.
- Kommende skoledag vil bli tilpasset situasjonen.

- Orienter om barns vanlige reaksjoner. Her kan kriseteamet brukes.

Foresatte kan få med seg hjem orientering om barns reaksjoner.

Se [hjelpemiddel 10b](#)

ANDRE HJELPEMIDLER

Helsedirektoratet: *Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer*, Publikasjonsnummer IS-1810, Oslo 2013.

Kontroller egen frykt

En trusselsituasjon kan skape stor frykt hos foresatte. Prøv å ikke overføre egen frykt til barn og unge. Vær bevisst at du skal representere trygghet. Det er hva de trenger i denne situasjonen.

- La den unge få gi uttrykk for sin frykt.
- Ikke bagatelliser eller avvis.
- Ta deg tid.
- Vis nærhet og trygghet.
- Prøv å berolige med at det nå er det over.
- Fokuser på det som har gått bra og politiets oppgaver med å passe på.

Lytt til fortellingen

Barn og unge har stort behov for å fortelle hva som skjedde, ikke minst når trusselsituasjonen har fått en tragisk utgang. Det er viktig å sette av tid til å snakke om det.

Her er noen temaer som bør tas opp:

- Snakk om hva som har skjedd. La den unge selv få sette ord på det han/hun har opplevd og hørt. Fyll ut med saklig og rett informasjon. Han/hun kan ha opplevd bare deler av sannheten.
- Lytt til hva den unge tenker om det som har skjedd. Hjelp til med å sette ord på tankene.
- Hva føler den unge, og hvordan er reaksjonene på det som hadde skjedd?
- Gjør det legitimt å vise følelser og normaliser det som kommer fram.

Barns og unges reaksjoner

Barn og unge vil reagere svært ulikt:

- Noen viser sterke følelser, andre vil ikke gjøre det.
- Noen kan få angst for at flere vonde hendelser vil skje.
- Søvnforstyrrelser, drømmer og vonde minner kan oppstå.
- Noen kan uttrykke sinne og trass som krever oppmerksomhet.
- Barn og unge kan vise tristhet med lengsel og savn ved tap.
- Det kan oppstå kroppslige reaksjoner som magesmerte og hodepine.
- Noen kan få konsentrasjonsvansker.

Reaksjonene avtar vanligvis i løpet av et par uker. Dersom de ikke avtar, så snakk med skolehelsetjenesten eller fastlege.

Behovet for informasjon

Barn og unge er ofte de som sist får korrekt og saklig informasjon. Eldre barn og unge får gjerne mye informasjon via internett og mobiltelefon. Dette kan være mangelfull og fragmentert informasjon, ofte basert på rykter.

Dersom det ikke blir satt ord på den aktuelle situasjonen, prøver de unge å lese situasjonen ut fra de voksnes reaksjoner. Samtaler mellom voksne, som barn og unge ikke er en del av, bør unngås.

Det er derfor viktig at det blir gitt saklig og riktig informasjon til barn og unge, slik at det ikke oppstår rykter og fantasier

som kan medføre unødvendige reaksjoner.

Mediedekning som repeterer hendelsen, kan virke svært belastende, og det bør vurderes hva barn og unge eksponeres for.

Barns og unges reaksjonsmønster

Barn og unge er ofte på og av i sine reaksjoner. I perioder klarer de å la være å tenke på det vonde som har skjedd. Det skal de få lov til. Men det er viktig at de har voksne å snakke med når reaksjonene er der. Barn og unge har gjerne kontakt med sine reaksjoner om kvelden og ved sengetid. Da er det viktig å ha tid til å snakke om det som har skjedd.

Barn må på en hensynsfull måte utfordres til gradvis å gjenoppta sitt vanlige liv og sine aktiviteter.

Årsak og skyld

Barn og unge er sterkt opptatt av årsak og skyld i forbindelse med det som har skjedd. Rettferdighetssansen er sterk, og aggresjonen kan være stor mot den, de eller det som er årsak til hendelsen. Man kan snakke om ønske, motiv, og det at mennesker kan gjøre dumme handlinger uten å tenke over mulige konsekvenser.

Det er også viktig å være oppmerksom på om barn og unge selv bærer på skyldfølelse. Denne trenger ikke å være knyttet til hendelsen, men til noe som er sagt eller gjort i forkant. Skyldfølelsen kan også være knyttet til det som ikke er sagt eller gjort, men som man mener burde vært gjort.

Ømtålige for adskillelse

Barn og unge har behov for nærhet og trygghet når noe vondt har skjedd. Yngre barn har behov for at foresatte er tilgjengelige. Unge vil ha behov for samvær med venner. Men også de trenger voksenkontakt, både som enkeltindivider og gruppe.

Aktiviteter

Barn og unge har behov for å uttrykke sine reaksjoner. Dette vil også være en god bearbeidelse, og kan gjøres ved:

- å tegne eller skrive brev til de som særlig er rammet
- sende blomster eller gave

Etter felles orienteringsmøte går foresatte til den enkelte klasse for å møte sine barn og unge.

ANSVARLIG

- Kontaktlærer eller timelærer.
- Støtte fra kriseteam.

FORMÅL

- Elevene får reagere i møtet med foresatte.
- Elevene får fortelle om sine opplevelser.
- Elever og foresatte får snakke sammen om det som har skjedd.
- Elever og foresatte får ny informasjon sammen.

GJØREMÅL

1 ORIENTERING TIL FORESATTE

Foresatte blir orientert av læreren dersom det er spesielle forhold ved eleven:

- spesielt traumatiske opplevelser som eleven har vært utsatt for
- spesielle reaksjoner som har framkommet

2 ORIENTER OM AT FORESATTE KOMMER

Forbered elevene på at foresatte vil komme til klassen.

Om det er elever som ikke får sine foresatte i klassen, bør de tas ut for å få snakke med dem på telefon.

3 MØTE MELLOM ELEVER OG FORESATTE

Det er naturlig at følelser kommer til uttrykk når elever og foresatte møtes etter en skremmende opplevelse.

- Si at det er grunn til å bli skremt, og at vi kan få vise det.
- Gi tid til reaksjoner.
- La elevene selv fortelle sine foresatte hva de har opplevd.

4 FELLESSAMTALE

Her kan de som eventuelt har gått ut av klassen, komme tilbake.

- Spør om det er noen som vil fortelle hva de opplevde av det som skjedde. La elevene få fylle ut hendelsesforløpet, og forklar det som eventuelt er misoppfattet og mangelfullt.
- Hjelp elevene til å få et mest mulig helhetlig og riktig bilde for å hindre spekulasjoner og rykter.

- Spør hva de tenkte da de trusselen oppstod.
- Bekreft at det de tenkte og opplevde er normalt.

Ikke prøv å få fram følelsesmessige reaksjoner. En psykologisk debrief krever litt større avstand til hendelsen. Debrief bør eventuelt gjennomføres dagen etter.

5

SNAKK OM DET SOM SKAL SKJE

- Vi skal bli på samlingsplassen til situasjonen er avklart.
- Politiet vil snakke med oss om det som har skjedd.
- Etter hvert skal vi hjem, og da er det viktig å snakke om det som har skjedd når man tenker på det.
- I morgen skal vi møtes igjen og snakke mer om det som har skjedd.

ANDRE HJELPEMIDLER

Helsedirektoratet: [Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer](#), Publikasjonsnummer IS-1810, Oslo 2011.

ORIENTERING OM UTFALLET AV TRUSSELSITUASJONEN

Orienteringen bør skje klassevis med foresatte til stede.

ANSVARLIG

- Skoleleder er ansvarlig for all informasjon som skal gis om elever og ansatte.
- Oppdatering og vurdering av situasjonen må gis i samråd med politiet.
- Alle personopplysninger skal være klarert med dem det gjelder eller deres foresatte.
- Kvalifisert personell bør brukes for å formidle budskap om savnede eller omkomne elever.
- Skoleleder kan få støtte fra kriseteam for å gi råd til foresatte om håndtering av elevers reaksjoner.

FORMÅL

- Gi informasjon som kan hjelpe de involverte til å forholde seg til virkeligheten.
- Orienterere om hva som er gjort og hva som vil bli gjort.
- Forklare med tanke på å gi trygghet.
- Gi de involverte muligheter til å reagere på det som har skjedd.
- Gi råd om håndtering av situasjonen.
- Tilby hjelp og støtte.

GJØREMÅL

1 FRAMGANGSMÅTE

- Først skal rammede elevers foresatte informeres. Dette er skoleleders ansvar. Ved dødsfall etter kriminelle handlinger har politiet varslingsansvar.
- Foresatte må frigi informasjon som skal gis om sine respektive barn før den kan gis til andre. Se hjelpemiddel 9: [Informere foresatte](#).
- Også politiet bør godkjenne informasjonen som skal gis til ansatte, elever og foresatte.
- Kontaktlærer bør informeres før elever og foresatte, for å kunne hjelpe til med informasjonen i den enkelte klasse. Skoleleder kan bruke samme framgangsmåte som ansatte skal bruke overfor elever. *Se punkt 3–6 nedenfor*
- Skoleleder bør skriftliggjøre informasjonen som skal gis til elever og foresatte.
- Skoleleder må forsikre seg om at ansatte klarer oppgaven, gå gjennom framgangsmåten nedenfor, og tilby støtte fra hjelpeapparat og politi.

2 PRIORITERING

De klassene som er hardest rammet bør prioriteres og få informasjonen først, og gis støtte fra hjelpepersonell:

- klasser med døde
- klasser med hardt skadde
- klasser med særlig traumatiske opplevelser

3 FORTELLE HENDELSFORLØPET

- Kontaktlærer med støtte fra politi og kriseteam forteller om hendelsesforløpet fra situasjonen oppstod til nå.
- Det blir fortalt hva som er gjort for å håndtere situasjonen fra ulike instanser.

4 FORTELL OM PERSONSKADER

- Fortell om noen ble skadet og hva som forårsaket skaden.
- Fortell om skadesituasjonen, hvor elevene/ansatte er, og behandlingssituasjonen.
- Om det skal fortelles hvem dette gjelder, krever det at elevens foresatte / ansattes familie er orientert og har frigitt opplysningene.
- Gi rom for spørsmål.
- Gi tid til å møte reaksjoner.

5 FORTELL OM EVENTUELLE OMKOMNE

Dersom prest er tilgjengelig, bør han/hun utføre denne oppgaven.

Før dødsbudskap gis til elever, foresatte og ansatte, må man sikre at nærmeste familie er underrettet og navnet er frigitt. Dette er politiets oppgave ved kriminelle handlinger og ulykker.

Gi de berørte tid til mental forberedelse. Det kan gjøres ved å fortelle – i flere etapper – om hendelsen som til slutt endte med døden. Ved å gi mottakeren korte tenkepauser mellom episodene, vil budskapet få tid til å synke inn.

Forslag til progresjon:

- (NN) ble alvorlig skadet.
- (NN) har fått all den hjelp som var mulig å gi.
- Ingen kunne hjelpe (NN).
- (NN) er død.

Informasjonen må inneholde flest mulig fakta:

- Gi mulighet til spørsmål, men gi kun helt sikre svar.
- Gi tid til å møte reaksjoner.
- Opplys hva som skjer med den døde.
- Fortell hva som er gjort overfor familien til den døde.
- Fortell at vi sammen skal sørge.

6 FORTELL HVA SOM SKAL SKJE

- Forsikre om at elevene har fått vite alt som skolen vet. Det kommer ikke flere vonde beskjeder nå.
- Skolen vil orientere om hvordan det går med de som er skadet.

- Neste dag møter elevene til vanlig tid. Skoledagen vil bli tilpasset situasjonen.
- Neste dag vil det bli samling på skolen som foresatte er velkommen til å ta del på. Oppgi tid og sted for denne.
- Kriseteam og ansatte vil bli på samlingsstedet for de som trenger noen å snakke med.
- Oppgi aktuelle telefonnummer for dem som trenger noen å snakke med.
- Det er vanlig å tenke og reagere når noe vondt har skjedd.
- Det er viktig å snakke om det som har skjedd når man kommer hjem.
- Foresatte kan få med seg hjem informasjon om barns reaksjoner på traumatiske hendelser. Se hjelpemiddel 10: [Råd til foresatte ved trussel mot skolen](#)

ANDRE HJELPEMIDLER

Se under ressurser: [RÅD TIL FORESATTE OM BARNES REAKSJONER](#)

Helsedirektoratet: *Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer. Publikasjonsnummer IS-1810* (s. 34 og 68f), Oslo 2011.

ANSVARLIG

Skoleleder har ansvaret for å bearbeide reaksjoner de ansatte har fått i arbeidsforholdet. Skolehelsetjeneste, kriseteam og politi kan gi støtte.

FORMÅL

Når skolen blir utsatt for en alvorlig trussel, vil ansatte bli utsatt for påkjenninger på mange områder:

- håndtering av en akutt situasjon
- elevenes reaksjoner
- foresattes reaksjoner
- utfallet av trusselen
- planlegge videre håndtering
- ansvar
- egne reaksjoner

Egne reaksjoner må gjerne settes til side for å ta hånd om alle de andre forholdene. Derfor er det viktig å gi rom for å bearbeide inntrykk før ansatte går hjem etter en så traumatisk hendelse. Denne samlingen kan ha følgende innhold:

GJØREMÅL

1 SNAKKE GJENNOM HENDELSEN

Politi og kriseteam kan med fordel ta del for å gi utfyllende opplysninger om hendelsen.

- Kort samtale om det som har skjedd for å gi den enkelte et helhetsbilde som kan redusere eventuell skyldfølelse.
- Skolens ansatte deler med hverandre hva som skjedde og hva som ble gjort.
- Logg som er skrevet av beredskapsgruppen vil kunne være til hjelp.
- Ingen anklager andre.
- Informasjon om status hos elever, ansatte og elevers foresatte.

2 STØTTE HVERANDRE

- Støtte hverandre og vise omsorg for hvordan den enkelte har det.
- Spesiell støtte til de som har hatt sterke opplevelser og hatt stort ansvar.
- Spesiell oppmerksomhet mot klassekontakt som har rammede elever.
- Fange opp om det er noen som trenger ekstra støtte og oppfølging

3 TILTAK VIDERE

Tiltakene vil måtte omfatte:

- Oppfølging av elever og foresatte som er spesielt rammet. Sett opp lister over hvem det gjelder og fordel oppgaver.
- Oppfølging av elever generelt med bearbeidelse av opplevelser. Orientering om normale reaksjoner. Tiltak for å hjelpe elever til å uttrykke sine reaksjoner.
- Planlegging av fellessamling og klassesamling neste dag.

ANDRE HJELPEMIDLER

Utdanningsdirektoratet: *Eksempel på beredskapsplan for barnehage og utdanningsinstitusjoner* (s. 19), Oslo 2013.

Dyregrov, Atle / Raundalen, Magne: *Sorg og omsorg i skolen* (side 147–148), Magnat Forlag 1994.

VIDERE BEARBEIDELSE

Det er naturlig med felles markering første skoledag etter at skolen har opplevd en trussel. Har skolen mistet elever eller elever er skadet, bør om mulig en markering inkludere de pårørende. Presse bør ikke ha tilgang.

En fellesmarkering følges opp med samtale i klassene.

ANSVAR

- Skoleleder er ansvarlig for det som skal være felles for hele eller deler av skolen.
- Kontaktlærer har ansvar for den klassevise oppfølgingen.
- Kontaktlærer har ansvar for elever som trenger videre oppfølging.

FORMÅL

- Være sammen om det som har skjedd.
- Sette ord på det som har skjedd.
- Minnes og omtale eventuelt døde.
- Gjennom en seremoniell handling prøve å skape orden i en tilværelse som kan oppleves kaotisk.
- Få videre oppfølging.

GJØREMÅL

1 FORBEREDELSE

- Skolens leder og kontaktlærerne til klassene som særlig er rammet, bør være sentrale i forberedelsen av markeringen.
- Det er viktig å trekke medelever og venner av eventuelt døde med i forberedelsene. Dette vil kunne gi dem en opplevelse av å få gjøre noe for den avdøde.
- Om mulig må eventuelt dødes pårørende orienteres, få komme med synspunkter på minnemarkeringen og inviteres.
- Kontaktlærere planlegger samling klassevis. De bør ha et særlig fokus på elever som trenger oppfølging.
- Kommunalt kriseteam bør være tilgjengelig.

2 AKTIV DELTAKELSE

Elevene kan gjerne delta i praktiske gjøremål:

- pynte med blomster og lys
- eventuelt skaffe til veie bilde av døde
- synge eller spille

3 ORIENTERING FRA SKOLENS LEDER

Det er viktig å sette ord på det som skjedde:

- fakta ut fra logg
- resultatet: skremmende, opplevelse av fare, eventuelt skadde og døde
- en omtale av eventuelt døde som er ærlig og realistisk
- anonym omtale av den/de som har stått for trusselen og mulig motiv

4 SEREMONIELL RAMME

Seremonier kan hjelpe oss til å skape strukturer i en situasjon som kan oppleves kaotisk. Det seremonielle skal gi oss rom for ettertanke, sette ord på tanker og følelser, og gi oss en dypere forståelse av det som har skjedd.

Mulig innhold ved dødsfall:

- musikk til innledning
- skolens leder forteller kort om hendelsesforløpet
- lystenning ved bilde
- kontaktlærer holder minneord
- fellessang
- kort sørgeandakt ved prest, eventuelt ord om sorg/diktlesing
- sang eller musikk, om mulig fra elever

5 SAMLING KLASSEVIS

Elever og kontaktlærer bør snakke om det de har vært sammen om når de kommer tilbake til klasserommet. Her kan foresatte være med, særlig når det er yngre elever.

6 RAMMER

- Elevene skal være uforstyrret.
- Samtalen bør være sammenhengende, med mindre elevene er svært unge.
- Det er fornuftig å være to sammen om å lede samtalen, og disse bør kjenne elevene ganske godt.
- Sitt gjerne i ring.
- Det bør settes av inntil to skoletimer.
- Om noen elever har hatt sterkere opplevelser enn andre, bør de gjerne snakkes med separat.
- Når følelser kommer til uttrykk, bør lærerne stimulere elevene til å vise omsorg og trøste hverandre.

7 INTRODUKSJON

Den som leder samtalen forteller om hensikten:

- Alle skal få sette ord på hva de opplevde som skjedde ved trusselen mot skolen.
- Vi skal snakke om hva vi tenkte når trusselen pågikk.
- Vi skal snakke om hvordan vi har det etter trusselen.
- Vi skal snakke om hvordan vi kan reagere etter trusselen.
- Vi skal snakke om hva vi skal gjøre for å få det bedre.

Den som leder presenterer regler for samtalen:

- Én skal snakke om gangen, og vi skal lytte til den som snakker.
- Alle som vil skal få snakke, men ingen skal bli tvunget til å snakke.
- Vi har ikke lov å kritisere hverandre.
- Det som blir fortalt her har vi ikke lov å si til andre.

8 FAKTA

La elevene fortelle om hendelsesforløpet, slik de har opplevd det og har fått det fortalt. Slik får elevene satt ord på det de vet og får fortalt sin historien. La elevene få utfylle hverandres historie. Lærerne kan utfylle og oppklare eventuelle misforståelser.

Aktuelle spørsmålsstillinger:

- Var det noen som opplevde at trusselen ble satt fram?
- Hvordan fikk dere vite om trusselen?
- Hva var det som så skjedde?

9 TANKER

Det er viktig at elevene får satt ord på tankene sine. På den måten får man kontroll på dem og normalisert dem, ved at man får høre at andre har de samme tankene.

Aktuelle spørsmålsstillinger:

- Hva tenkte du da du fikk vite om trusselen?
- Hva tenker du nå om den som truet, og utfallet det fikk?

Den som leder samtalen kan spørre om det er andre som har tenkt det samme, når noen deler sine tanker.

10 REAKSJONER

Elevene bærer ofte reaksjonene inni seg. Ensomhet og taushet om reaksjonene kan forsterke reaksjonene og skape avstand til det som har skjedd, ved at elevene skyver det fra seg som vondt og vanskelig. Det er derfor viktig å hjelpe elevene til å sette ord på sine reaksjoner, slik at man får snakket om dem.

Aktuelle spørsmålsstillinger:

- Hva er det verste ved trusselsituasjonen?
- Hvordan opplever du det når du tenker på det verste?
- Kjenner du på noe i kroppen din når du tenker på det verste?
- Hvordan var det å skulle legge seg i går kveld?
- Hvordan var det å stå opp og skulle gå på skolen i dag?

Underveis kan den som leder samtalen spørre om det er andre som har reagert på samme måte. Det er viktig å ta den enkeltes reaksjon på alvor og prøve å forklare den.

Yngre elever kan tegne det som har skjedd og fortelle hva de har tegnet.

11 VANLIGE REAKSJONER

Den som leder samtalen, oppsummerer det som har vært sagt, og trekker fram likheter i tanker og reaksjoner. Reaksjonene normaliseres og utdypes med hva noen vil komme til å oppleve av reaksjoner. Men det er viktig å understreke at vi reagerer ulikt, og at det også er helt normalt at man ikke opplever det slik. Se hjelpemiddel 10: [Råd til foresatte](#).

12 HVORDAN FÅ DET BEDRE

Det bør også sies noe om hva som kan være til hjelp i forbindelse med trusselen:

- snakke sammen med venner og foreldre
- ta opp tanker og reaksjoner med lærerne
- støtte hverandre når vi ser at noen er lei seg
- skrive dagbok om tanker og reaksjoner
- få ned sine tanker i «brev» til de som er rammet og står bak trusselen
- prøve å være med på vanlige fritidsaktiviteter

13 OPPSUMMERING OG VIDERE PLANER

Samlingen avsluttes med en gjennomgang av det man har snakket om, og planlegging av hva som vil skje fremover.

Aktuelle spørsmålsstillinger:

- Er det noe dere ønsker vi skal gjøre sammen som klasse?
- Er det noe dere har lyst til å være med på?
- Er det noe dere lurer på om dere kan gjøre?

Understrek avslutningsvis at det er lov å ta opp det man lurer på og vil snakke om i klassen når man tenker på det, og har behov for å snakke om det.

14 ELEVER SOM TRENGER OPPFØLGING

Er det elever som trenger umiddelbar oppfølging? Ta kontakt med kriseteam, skolehelsetjeneste eller PP-tjeneste.

Det bør være fokus på oppfølging av elevene over lang tid. Elever som har tilleggsproblemer fra før, vies spesiell oppmerksomhet.

ANDRE HJELPEMIDLER

Dyregrov, Atle: *Sorg hos barn. En håndbok for voksne* (side 123), Fagbokforlaget 2006.

ANSVARLIG

Skoleleder har ansvaret for å melde fra til ulike instanser ved trussel rettet mot skolen. Utfallet av trusselsituasjonen vil avgjøre hvem som skal ha melding.

FORMÅL

- Ta vare på elever og ansatte.
- Hindre eventuelle lignende situasjoner i fremtiden.
- Ta vare på de rammedes rettigheter.

GJØREMÅL

1 SKOLEEIER

Som den øverste ansvarlige må skoleeier orienteres om trusselsituasjonen og utfallet av denne. Dette for å kunne planlegge tiltak som kan forhindre slike hendelser i fremtiden.

2 SKOLEHELSETJENESTE

Skolehelsetjenesten er pålagt å ha oversikt over barn og unges helsetilstand, og over faktorer som kan virke på deres helse. Tjenesten skal foreslå helsefremmende og forebyggende tiltak, og medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre offentlige organer ([helse- og omsorgstjenesteloven §3-2](#)).

Skolehelsetjenesten må derfor varsles når ansatte og elever har vært utsatt for en trussel som har medført ekstraordinære påkjenninger.

3 ARBEIDSTILSYNET

Arbeidstilsynet skal varsles ved alvorlig skade på en arbeidsplass. Begrepet "alvorlig skade" blir definert i [arbeidsmiljølovens §5-2](#).

Dersom det er mistanke om at trusselen kan skyldes forhold ved skolen, skal Arbeidstilsynet varsles.

4 MELDING TIL NAV

Alvorlig skade på elever eller ansatte ved skolen skal meldes til NAV lokalt. Dette for å sikre de rammedes rettigheter etter folketrygdloven. Meldingen skal også gi grunnlag for vurdering av sikkerhetstiltak. ([folketrygdloven § 13-14](#)).

Meldingsskjema heter: Melding om yrkesskade eller yrkessykdom som er påført under arbeid på norsk eller utenlands landterritorium. ([Skjema NAV 13-07.05](#))

5 FORSIKRING

Skoleeier er forpliktet til å forsikre elevene i følge [Forskrifter til opplæringslova kapittel 8](#). Skoleeier er også pliktig til å tegne yrkesskadeforsikring etter *Lov om yrkesskadeforsikring*.

Dersom trusselen har påført elever skade eller død, kan det medføre erstatningsansvar. Slike forhold må meldes forsikringsselskapet.

Merk at videreformidling av helseopplysninger om elever krever underskrift fra de rammedes foresatte.

6 SKOLENS ORGANER

Følgende utvalg skal holdes løpende underrettet om alle forhold – deriblant hendelser, planer og vedtak – som har vesentlig betydning for skolemiljøet ([opplæringslova § 9a–6](#)):

- samarbeidsutvalget
- skoleutvalget
- skolemiljøutvalg
- foreldreråd
- elevråd

ANDRE HJELPEMIDLER

[Helse- og omsorgstjenesteloven §3-2](#)

[Arbeidsmiljøloven § 5–2](#)

[Folketrygdloven § 13–14](#)

[Lov om yrkesskadeforsikring §§ 3, 10](#)

[Forskrift til opplæringslova kapittel 8](#)